

Tosi viinipuu

Jeesus käytti opetuslapsille tuttuja kielikuvia sanoessaan heille: "Minä olen tosi viinipuu, ja minun Isäni on viinitarhuri" (Joh.15:1). Sanojen viinitarhuri ja viinipuu merkitys avautuu helposti meillekin. Suomennoksen sanaa "tosi" saatetaan kuitenkin itsestäänselvyyden toteavana pitää lähes tarpeettomana. Mutta entäpä, jos se olisikin lauseen tärkein sana?

Sana "tosi" on tekstissä käännetty kreikan sanasta ἀληθινός alethinos, tosi, aito, oikea. Aletheia on kieltävä muoto sanasta lethe eli lithi, unohdus, peittäminen. Kreikkalaisessa mytologiassa tunnetaan unohduksen joki, Lehte. Aletheia-sana ei siis niinkään tarkoita valheen vastakohtaa kuin peitetyn paljastumista. Tätä merkitystä sanalle ovat avanneet eräät filosofit. Kristinuskossa sen ei pitäisi epäselvä ollakaan.

Kirjoituksen paradoksi

Me eksymme, ellemme tunne kirjoituksia, mutta toisaalta, kirjain tuottaa kuoleman. (Matt.22:29, 2.Kor.3:6.) Sellainen on kirjoituksen suhde aletheiaan. Noin neljä vuosisataa eKr. vaikuttanut Platon kuvasi kirjassaan "Faidros" Sokratesta kertomassa vanhaa tarinaa kirjainten keksijästä. Tämä esitteli kuningas Thamukselle keksintönsä muistia parantavana ja viisautta lisäävänä. Kuningas kuitenkin tuomitsi kirjoitustaidon muistia heikentävänä ja vain näennäisviisautta tuottavana. (1999,200–201/274c–).

Antiikin aikaisia ovat myös kertomukset Orfeuksesta. Hänen puolisonsa Eurydike rakasti kirjoja ja tarinoita. Kirjeellä oli osuutensa myös Eurydiken siirtymiseen unohduksen joen, Lethen maisemiin, tuonpuoleiseen.

Kirjassaan "Platonin apteekki" ranskanjuutalainen filosofi Jacques Derrida (1930-2004) kuvasi kirjoituksen uhkaa: "Unohduksen mahti kasvattaa samanaikaisesti kuoleman, ei-totuuden ja ei-tiedon valtakuntaa. Siksi kirjoitus työntää meitä kohti elotonta ja ei-tietoa" (2003,144). Kirjoitus kuvaa jotain. Kun se kuvaa todellista, se helposti alkaa korvata sen ihmismielessä ja jopa ihmisyhteisössä. Silloin kuvakieltoa on rikottu ja todellinen jäänyt paljastumatta.

Vanhan ja Uuden liiton eron ymmärtäminen

Saksalainen filosofi Martin Heidegger (1889-1976) ei pidä sattumana sitä, että kreikkalaiset ilmaisivat totuuden olemusta sanalla aletheia. Peitetyn paljastamisen tie saavutetaan hänen mukaansa vain paljastamisen ja kätkemisen eron ymmärtämisessä ja toisen tien valitsemisessa. (2000,275.) Tämä Heideggerin määritelmä soveltuu myös Vanhan- ja Uuden liiton suhteen. Jos ero niiden välillä jää ymmärtämättä, tosi ei paljastu. Paavali kuvaa tällaista tilaa: "Vielä tänäänkin on peite heidän sydämensä päällä Moosesta luettaessa" (2. Kor. 3:15).

Meidän aikanamme tuollainen peite näyttää jo pimentävän alueita kristillisyydessäkin. Vähintään torkkupeittona sitä tapaa kaikkialla. Normatiivinen moraalitilanne asti vedettynä lisää pimeähormonia ja auttaa nukahtamaan. Tuo peite estää kaiken teologisen ymmärtämisen. Se madaltaa varjoonsa jäävän sivilisaation koko järjellisen tason.

Aletheia

Jeesuksen viinipuun lisämääre, tosi (alethinos) ilmaisee siis erotuksen siihen viinipuuhun joka oli vain sen ennakkokuva. ”Sinä siirsit viinipuun Egyptistä,” totesi psalmi 80:9/suom.33 ylistäen Jumalaa, joka siirsi Israelin Egyptin orjuudesta valtiolliseen vapauteen. Tuossa vapautuksessa kuvastui tulevasta iankaikkisesta pelastuksesta Kristuksessa vain ”varjo, ei itse asioiden olemusta” (Hepr.10:1).

Israelin kansalle elämä tarjottiin Siinailta annettuina kirjoituksina: ”Joka niitä noudattaa, niistä elää” (3.Moos.18:5). Mutta kirjoitukset lupasivat hyvää elämää maassa (5.Moos.6:18.) Jeesus sanoi fariseuksien vain luulevan, että heillä on kirjoituksissa iankaikkinen elämä. (Joh.5:39.) On siis ero vanhan ja uuden viinipuun; maallisen ja hengellisen; lain ja armon välillä. Vasta kun peite on poistettu, erotus havaittu ja toinen valittu, avautuu todellinen Kristuksessa.

Vanhan ja Uuden liiton rajalinja auenneenakin alkaa hoitamattomana kasvaa umpeen. Kun näitä kahta ei enää eroteta toisistaan, valitaan molemmat. Martti Luther kirjoitti, että kun lakia sekoitetaan lupaukseen, syntyy pelkkää lakia. Hänen kuoltuaan Yksimielisyyden ohje määräsi lain saarnaamisen uudestisyntyneillekin tarpeelliseksi: ”eiväthän hekään ole päässeet eroon lihasta.” Valittiin siis molemmat. Eräs etiopialainen kertoi viidakkopolulla kulkevasta leijonasta joka ei osannut valita. Kun polku haarautui, leijona jatkoi kulkuaan molempia teitä, halkesi kahtia ja kuoli.

Reijo Siipola

Lähteet

Derrida Jacques: ”Platonin apteekki ja muita kirjoituksia”. Toim. Teemu Ikonen ja Janne Porttikivi. Suom. (lainattujen kirjoitusten osalta): Tiina Arppe, Merja Hintsala ja Hannu Sivenius. Gaudeamus, Helsinki 2003

Heidegger Martin: ”Oleminen ja aika”. Suomentanut Reijo Kupiainen. Osuuskunta Vastapaino, Tampere 2000. Alkuteos: ”Sein und Zeit” 1927

Yksimielisyyden ohje. Eräiden Augsburgin tunnustuksen uskonkohtien perinpohjainen, selkeä, oikea ja lopullinen toisto ja selitys. 6. Lain kolmas käyttö

Väsyneille matkamiehille. Lutherin kirjoituksista ja Tunnustuskirjoista kokoiluja, uskoon tarpeellisia ydinlauseita, kokoillut Joonas Peippo. Turku 1963 (omakustanne).

Platon, Teokset III: ”Faidros”. Suom. Pentti Saarikoski, Otava, Helsinki 1999.

Raamattu, suomennokset 1933, 1938, 1992 ja 2012

